

Mellékletek:

A gyóni katolikusok Mária kegyhelye

A címben szereplő, a természetben a Dabas-Gyón, Vacsai út 12. szám alatt található katolikus kegyhelynek már az elnevezése is magyarázatot kíván, mert a különböző forrásokban több jelöléssel is találkozhatunk: Mária-kápolna, Mária-emlékmű, katolikus kegyhely, kivett emlékhely és udvar. A mai formájában - történelmi léptékekkel mérve - nem rég óta, mindössze 15 éve ismerjük. Létesítésének körülményeit, avatását a Dabasi Újság 2010. júliusi számának cikkeiből idézhetjük fel. Feldman László az avatásról a következőképpen tudósított:

„Emeltetett Szűz Mária dicsőségére

Több hónapnyi munka után került felavatásra a régi-új Egyház utcai Mária-kápolna Gyónon, 2010. június 27-én, vasárnap délelőtt. Az eseményre ellátogatott idősebb Bábel Balázs bácsi és fia, Bábel Balázs kalocsa-kecskeméti érsek, aki üdvözölte a gyóniakat a kápolnaavató alkalmából. A közös imádság után Pásztor Gergely, az Oktatási és Kulturális Bizottság elnöke beszélt a kápolna jelentőségéről és megköszönte az építők felajánlását és munkáját. Ezt követően Csonka Csaba plébános felszentelte az új kegyhelyet. Az avatóünnepség, amelyen szép számmal vettek részt a hívek, a Himnusz elénekelésével zárult. Az újjáépítés munkálatait Major Attila és Virbling Attila végezték és koordinálták, köszönet a munkájukért!”

A létesítés háttér információit Kapui Ágota interjúja örökítette meg:

„A szakrális terek őrzője

Az Egyház utcai Mária-kápolna felújításának alapötlete és az újjáépítés oroszlánrésze Major Attila dabasi vállalkozó nevéhez fűződik. Az építkezés nehézségeiről, a megvalósítás folyamatáról és a jövőbeli tervekről faggattam őt.

– Honnan ered az Egyház utcai Mária-kápolna felújításának, pontosabban újjáépítésének ötlete?
– A rendszerváltást követő első választás előtt, 1990-ben arra jártunk plakátokat ragasztani, és észrevettem egy romhalmazt, amely felkeltette az érdeklődésemet. Elkezdtem nyomozni, hogy mi is lehetett ez az építmény valamikor. Kiderült, hogy ez a terület, amely ma már az Önkormányzat tulajdona, valamikor a gyóni apácák birtoka volt, kert volt a helyén. Minden nap arra jártak dolgozni és megálltak a kis kápolna előtt imádkozni, amelyet valamikor Vay gróf építtetett. A kápolna sorsa a nyolcvanas években pecsételődött meg. Néhány „elvtárs”, aki zsigerből elutasította a vallást, felbiztatta a lakókat, hogy bontsák el a kegyhelyet. Sajnos akadtak olyan emberek, akik az elhanyagolt, megroggyant kápolnát széthordták kerítésnek, járdának, dísznóólnak, mindennek. Az 1990-es évek óta többször nekirugaszkodtam, és kezdeményeztem a felújítást, de valahogy sohasem találkozott a szándék a megvalósítással. Két éve összefutottam Virbling Attila barátommal, és elhatároztuk, hogy összefogunk, felújítjuk a kápolnát. Ő ugyanis kőműves, és nélküle nem sikerült volna a kivitelezése. Költségvetést készítettünk, és az ár elég magasra, mintegy 400 000 Ft-ra rúgott. Akkor elhatároztuk, hogy jó lesz nekünk a bontott anyag is, de az eredetire nem támaszkodhattunk, mert mindössze 100-150 téglát találtunk. A Reszely-féle házat Dabason a központban épp elbontották. Megkerestem a tulajdonost, hogy adna-e a bontott anyagból. Amikor megtudta, hogy kápolnát akarunk építeni, azt mondta, hogy vigyük csak nyugodtan. Több mint ezer téglát raktunk fel teherautóra és szállítottuk a helyszínre. Neki akartunk látni, hogy a régi alapra húzzuk fel, de kiderült, hogy ez már önkormányzati terület, és a járda, út- és kerékpárút-építés, az esetleges nyomvonal módosítások miatt nem lenne jó helyen. Ezért beljebb kellett vinnünk hat méterrel. Mire elkezdtuk az építkezést, ránk tört a négyhetes eső, ezért le kellett állnunk. Az alpolgármester asszony nagyon szíven viselte az ügyet, a gyóni búcsúra fel kellett épülnie a

kápolnának. Megígértük, hogy megcsináljuk, és az időjárás is kedvezett nekünk. Kifogtunk tíz szép napot, és mindössze kétszer áztunk el. Reggel héttől este ötig dolgoztunk négyen, egyhuzamban.

– Miben különbözik a kápolna a régitől?

– Az eredetét egy Vay gróf építtette grófi pénzből, ezt meg mi magunk, civil összefogással, alacsony költségvetésből, bontott anyagból. Az Önkormányzat támogatta az építkezést, Pálincásné Balázs Tünde alpolgármester a saját keretéből járult hozzá, és a parkosítást is az Önkormányzat finanszírozta. A régi építmény félköríves volt, a mai jóval egyszerűbb. Nemzeti színűre festettük, hiszen Szűz Mária országa vagyunk, és úgy éreztük, ezt a kápolnának is tükröznie kell.

– Úgy tudom, további tervei is vannak a város elfeledett szakrális tereivel kapcsolatban?

– A következő cél a dabasi II. világháborús emlékmű befejezése, amely még az ősz folyamán elkészül és a megújuló városközpontnak egy ékessége lesz. A következő a Lakrovics-kápolna, amelynek a felújítását szintén a közeljövőre tervezzük. A költségvetés elkészült, és az első lépés a torony tetejének restaurálása, amelyet még az idén elindítunk.

– Önnek miért fontos, hogy ezek a kegyeleti helyek rendben legyenek? Milyen személyes indíttatásból vállalja fel ezt a sok munkát, költséget és utánajárást?

– Ezt kívülállónak nehéz megértenie. Minden onnan ered, hogy az ember mit hozott otthonról, és milyen környezetből jött. Engem úgy neveltek, hogy minden hétvégén illik templomba menni, és tisztában kell lenni annak a településnek a múltjával, ahol az ember lakik. Sajnos nagyon könnyen elfeledjük a szakrális helyeket, pedig ezek a város legrégebbi, legértékesebb emlékei. Ezek a helyek tartották össze évszázadokon át a nemzetet. Még egy útszéli keresztnek is az volt a funkciója, hogy az ember megálljon, imádkozzon, gondolkodjon, és érezze, hogy tartozik valahová, hogy egy keresztény közösség tagja. Sajnos az elmúlt ötven évben igyekeztek megsemmisíteni ezeket a helyeket, pedig kötelességünk és örökségünk mindezt rendben tartani, hadd tudja a nép, hogy hová tartozik.”

A riport alaposágának köszönhetően kevés további kiegészítő ismeret szükséges:

- A kápolna tetején elhelyezett kettőskereszt a karmelita nővérek egykoron a közelben lévő, majd elbontott kutjáról származik, melyet a gyóni templomkertben őriztek meg és még Bisztrai László atya adta át az építkezőknek.

- A Mária szobrot Orci József festőművész restaurálta. A mementót – miután az eredeti eltűnt

- Major Attila felesége biztosította, amelyet még az édesanyja kapott esküvői ajándékkul.

- A por ártalom ellen a fülke plexis zárast, védelmet kapott, melyet Virbling László végzett el.

- Az építkezésben szerepet vállalók az emlékhely folyamatos ápolásában is aktívan részt vesznek. A környékbeli roma lakosság rendszeresen virágot hord a kápolnához.

- Az eredeti Mária kegyhely létrehozása gróf Vay Péter érdeme, aki 1915-ben karmelita zárdát és hadiárva-házatot alapított a családi kastélyban. Az elsődleges tervekben az szerepelt, hogy a hadiárvákból szőlőmunkásokat nevelnek, ugyanis a gróf az 50 holdas birtokából a szőlőterületeit tartotta a legtöbbre. Szimbolikus jelentőségű, hogy leírása szerint az első szentmisét éppen a szőlőben tartották: „De alig érkeztek meg az első karmelita testvérek, megalakult a kis parochia is. Igaz, nem volt se paplak, se templom - így az első szentmisét kint a szőlőben a szabad ég alatt tartották, akár Kelet-Ázsia vagy Dél-Afrika valamelyik gyarmatán.” 1917 szeptemberében a gyóni szüretet meglátogatta Augusztina (1875-1964) főhercegasszony, kíséretében báró Szurmay Sándor (1860-1945) hadügyminiszterrel és Teleki Pál (1879-1941) gróffal, a Hadigondozó Hivatal elnökével. Később a szőlőmunkások

nevelésének célja megváltozott, le került a napirendről, a területet a karmelita nővérek gondozták. A kiskápolna az ő mindennapi lelki gyakorlatukat szolgálta.

- Az eredeti kegyhely félköríves kivitelezésű volt, hófehér meszeléssel, és sokáig friss virág is díszlett itt. Később gondozatlanul, elhagyatottan megroggyant, be nőtte a lícium bokor, a téglákat elhordták. Elhanyagolásában sajnós a korabeli műemlékvédelem is úgymond „bűnrészesnek” tekinthető, ugyanis szakemberei nem ismerték fel kultúrtörténeti jelentőségét, így a községi leírásokban még csak említésre sem méltatták (Genthon István: Magyarország műemlékei. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1951; Szelle Kálmán, Lombár Pál, Péczely Béla [összeáll.]: Gyón műemléki és városképi vizsgálata. Városépítési Tervező Vállalat, Budapest, 1954; Dercsényi Dezső (szerk.): Pest megye műemlékei I. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1958.). Ezen a hiányosságon a helytörténeti munkákban sem sikerült korrigálni (Fábián Miklós – Járomi Lajos, 1973; dr. Szokody Gyula, 1975).

- Az ingatlan-nyilvántartásban a Dabas 4130/1 belterületi helyrajzi számon szerepel az 1706 m² kivett emlékhely és udvar elnevezésű helyi jelentőségű védett terület. A védelemet 39.856/2002. 06. 28. számon jegyezték be, azaz 2002. június 28-a előtt – igazolva a leírtakat - semmilyen védelem nem volt.

- A Mária kegyhely átadását követően, azaz 2011-től a 4. stációja a gyalogos keresztúti ájtatosságnak, az immár hagyománnyá vált Városi Keresztútnak. A városi keresztutat 2009. március 6-án tartották meg az első alkalommal, és azóta minden évben megszerveznek a nagyböjt idején. Sajátossága, hogy minden településrészt érint, Dabasi-szőlőkből indul és a Szent János Katolikus Általános Iskola kápolnájánál ér véget. A gyalogos keresztút résztvevői több százan 17 kilométert gyalogolva, a templomokat és az útmenti kereszteteket felkeresve osztoznak Krisztus keresztúti szenvedésében.

A gyóni katolikusok Mária kegyhelye jelentős szerepet tölt be városunk hitéletében. Újraépítése, létrehozása -, mely Major Attila és Virbling Attila vállalkozóknak, továbbá településünk önkormányzatának köszönhető, - korábbi évtizedek mulasztását korrigálta. Mai formájában is jól őrzi a tájhoz fűződő helytörténeti emléket és ezzel értéktárunk kulturális örökség kategóriáját is gyarapítja.

Bibliográfia

Magyarország: Augusztia főhercegasszony a gyóni Vay-árvaházban. 1917. szeptember 19. p. 6.
Gróf Vay Péter: Augusztia főhercegnő a gyóni hadiárvák között. Alkotmány, 1917. szeptember 25. p. 12.

N. Császi Ildikó: Dabas helynevei - Magyar Névtani Dolgozatok 104. Budapest, 1992. p. 27 (Egyház-dűlő), 29 (Egyház utca), 90.

F. L.: Emeltetett Szűz Mária dicsőségére. Dabasi Újság, 2010. július. p. 16. (Fotó: Karlik Dóra)
Kapui Ágota: A szakrális terek őrzője. Dabasi Újság, 2010. július. p. 16.

Dabas Város Önkormányzata Képviselő-testületének 33/2018. (XII.17.) önkormányzati rendelete a településképvédelméről. <https://or.njt.hu/onkormanyzati-rendelet/2018-33-SP-303>

Dabas Város Önkormányzata Képviselő-testületének 40/2021. (XII. 3.) önkormányzati rendelete a településképvédelméről szóló 33/ 2018. (XII.17) önkormányzati rendelet módosításáról. <https://or.njt.hu/onkormanyzati-rendelet/2021-40-SP-303>

Gáspárné Gomola Aranka és Feldman László: Városi Keresztút 16. alkalommal. Dabasi Újság, 2025. május. p. 24.

Összeállította: Valentyk Ferenc